

El preu de la barbàrie

Grècia reclama novament la compensació econòmica per la massacre i l'espoli que perpetraren els nazis durant l'ocupació del país entre 1941 i 1944.

La portada del setmanari *Der Spiegel* del 21 de març causà sensació a Alemanya. S'hi veia la imatge d'Angela Merkel, a color, sobre una antiga fotografia en blanc i negre que mostrava un conjunt d'alts comandaments nazis davant del Partenó d'Atenes durant l'ocupació de Grècia –vegeu requadre– al pic de la Segona Guerra Mundial. En un país on tot el que fa referència a l'obscur passat dels anys d'Adolf Hitler aixeca molta incomoditat, que la presidenta del Govern fos així retratada va causar una polèmica excepcional. D'altres mitjans, d'ideologia conservadora, com *Frankfurter Allgemeine Zeitung* o *Die Welt*, criticaren amb duresa la “inoportuna” portada. Reflectien el que pensen molts alemanys, que és inconvenient remoure el passat. Però justament aquest era l'objectiu que, si més no parcialment, perseguia la visita del

primer ministre grec, Alexis Tsipras, a Angela Merkel, el passat 23 de març –i que va ser el motiu de la portada de la revista, òbviament–: remoure el passat de l'ocupació nazi de Grècia, *I Katochi*, per obtenir una compensació econòmica.

Compensacions. El disgust que causà a la cancellera i al seu govern *Der Spiegel* no va ser només per la portada. També l'editorial provocà especial irritació. Perquè atacava un dels tabús relacionats amb la Segona Guerra Mundial: les reparacions per les salvatjades perpetrades pels nazis en els països ocupats i que encara no han estat satisfetes. Els successius Governos teutons s'han negat a pagar-les adduint que ja no tenen legitimitat. Per al setmanari, però, les coses no queden tan clares. Amb el títol de “Promesa trencada”, la publicació recordava en l'editorial

que “els 115 milions de marcs destinats a les víctimes del nazisme que rebé Grècia el 1960” foren una quantitat absurdament baixa. “És una veritat històrica que Alemanya va cometre entre 1941 i 1944 crims horribles a Grècia. Els alemanys foren els responsables de la fam que causà almenys cent mil morts (...) Deportaren a Auschwitz més de 50.000 jueus grecs (...) Mataren desenes de milers de civils en venjança dels atacs partisans...”. A ningú se li escapà que *Der Spiegel* utilitzava el gentilici “alemanys” i no usava la catalogació “nazis” per referir-se als brutals ocupants del país hel·lè. Una manera d'establir una clara connexió entre la responsabilitat actual i els fets ocorreguts fa una mica més de setanta anys.

El setmanari assegurava que hi havia raons si més no morals, sense descartar les legals, perquè Berlín fes front a moltes més compensacions que les que

Malgrat la tensió prèvia, la reunió del 23 de març entre Alexis Tsipras i Angela Merkel no anà tan malament com tothom esperava.

havia pagat el 1960. L'any 1953 les dues Alemanyes –la Federal, democràtica, i l'anomenada “Democràtica”, la dictadura comunista– aconseguiren en els anomenats acords de Londres –una conferència internacional sobre el deute alemany– que els seus creditors acceptessin una quitança de dos terços de les obligacions de pagament concrets tant pel Tercer Reich com pels Governos anteriors, des dels acords de pau de la Primera Guerra Mundial. Tanmateix, les reparacions per la Segona Guerra Mundial –un concepte distint del deute, ja que es tracta de compensacions pel sofriment i l'espòli– no foren objecte del pacte. S'acordà que quedaven congelades fins que Alemanya estigués reunificada. Al marge de les potències guanyadores de la guerra –EUA, Gran Bretanya, França i la Unió Soviètica– que foren les que impulsaren l'acord, també hi havia una vintena de països

creditors més, inclosa Grècia inclosa, que, per raó la pressió que reberen, sobretot dels Estats Units, acabaren acceptant el tracte.

Quan el 1990 es va assolir la reunificació, les quatre potències victorioses de 1945 es mostraren generoses i formalitzaren amb el Govern conservador de Berlín, presidit per Helmut Kohl, un altre acord a través del qual el nou país no tenia cap reparació de guerra pendent. Alemanya aconseguia així que la distensió entre les dues superpotències del món i els desitjos generals d'intensificar la unitat europea, en la qual el país germànic jugava un paper fonamental, es traduís en un pacte que l'afavoria enormement perquè passava pàgina sobre les compensacions de guerra. Els petits països que, com Grècia, foren ocupats, espoliats i la seva gent massacrada pel règim hitleria no hi tingueren ni veu ni vot. Tot i que el Govern grec d'aleshores, de Nova Democràcia, intentà que la seva tradicional reivindicació de reparacions fos escoltada, no va ser així: el canceller teutó, amb el suport de les potències, no volgué obrir una via que li podia suposar que d'altres països la seguisin. Estranyament, Atenes no protestà. Per què?

Segons deixa entendre *Der Spiegel* en el número citat, la raó caldria buscar-la en el fet que el Govern conservador hel·lè va saber d'alguna manera aleshores que Grècia seria beneficiada dins de la Comunitat Econòmica Europea –en formava part des de 1981– d'una manera tan especial que indirectament podria considerar que així rebria, si més no parcialment, el que podria correspondre-li per les compensacions de guerra. Tanmateix, és una pura deducció sobre la qual no hi ha constància de cap acord formal. I en diplomàcia allò que no està signat en un document és com si no existís.

Reivindicació grega. La jugada de Kohl permetia a l'Alemanya unificada tirar endavant sense cap nou llast econòmic del passat. Seguiria pagant els diners a les víctimes jueves del nazisme –vora 200 milions anuals– que són encara vives i que necessiten ajuda, així com el terç del deute que quedava pendent des de 1953 –i que es va satisfer totalment el 2010– però no tenia reparacions de guerra a les quals fer front. I feia l'efecte que tothom ho acceptava.

El 2014, però, tot canvià. En el context de la irritació que aixequen entre els grecs les dures condicions del rescat financer de 2010, el Govern d'Atenes, a instàncies dels grups parlamentaris del PASOK, Syriza i del Partit Comunista, als quals acabaren sumant-se els diputats governamentals, creà una comissió d'experts per determinar quin era el “deute alemany” amb el país hel·lè. El gener de 2015, abans de les eleccions, la comissió presentà la conclusió: Berlín deu a Grècia 11.000 milions d'euros en concepte de retorn del préstec –vegeu requadre– obligat pel règim nazi.

Després de la victòria electoral de Syriza el 25 de gener, el nou executiu tot d'una considerarà excessivament baixa la xifra, ja que, al seu parer també s'hi ha de sumar la reparació econòmica per l'espòli i el sofriment deguts a l'ocupació nazi.

El 8 de febrer, en un acte carregat de simbolisme, el primer ministre Alexis Tsipras visità el monument als grecs morts lluitant contra l'ocupació germànica; en el seu discurs assegurà que la reclamació de la devolució del préstec forçós i del pagament de les reparacions de guerra “és un deure (...) no només envers el nostre poble sinó també envers tots els altres pobles d'Europa que lluitaren contra el nazisme”.

La portada de *Der Spiegel* del 21 de març causà sensació i provocà polèmica a Alemanya.

El 8 de febrer, en un acte carregat de simbolisme, el primer ministre Alexis Tsipras visità el monument als grecs morts lluitant contra l'ocupació germànica; en el seu discurs assegurà que la reclamació de la devolució del préstec forçós i del pagament de les reparacions de guerra “és un deure (...) no només envers el nostre poble sinó també envers tots els altres pobles d'Europa que lluitaren contra el nazisme”.

Poc després, el 10 de març, el Parlament aprovava per unanimitat la creació d'una nova comissió d'experts per determinar l'import que hauria de rebre el país com a compensacions globals per *I Katochi*. Els càlculs extraoficials van des dels 167.000 milions d'euros fins al mig bilió. El dia de la constitució de la comissió, Tsipras s'adreça als diputats dient que "Grècia complirà amb les seves obligacions [davant la troica: Comissió de la Unió, Banc Central Europeu i Fons Monetari In-

ternacional], però el meu govern també treballarà perquè compleixin les seves els qui encara no les han complertes", en clara al·lusió a Alemanya.

El missatge caigué molt malament a Berlín. La resposta no es féu esperar. L'endemà, el portaveu del Govern de Merkel, Stefan Seibert, descartà "absolutament" la possibilitat que s'hagués de pagar ni un cèntim: "És un tema tancat". Amb evident displicència conclougué: "Hauríem de concentrar-nos en assumptes actuals i de futur".

Distensió. Amb les posicions tan enfrontades pareixia inevitable que la reunió entre Tsipras i Merkel, la celebrada el passat 23 de març, acabés molt malament. No obstant, en els dies immediatament anteriors alguna cosa va canviar. El primer ministre grec, referint-se novament a les compensacions, va dir que eren un "deure moral" per part d'Alemanya. No una exigència legal que Grècia pogués reclamar als tribunals. Sens dubte es tractava d'un matis important. A més, i per una altra banda, en els mateixos dies el portaveu de la Casa Blanca, Jay Carney, es mostrà una vegada més favorable a la "comprensió" per la situació de Grècia, cosa que clarament formava part de l'estratègia de pressió de Barack Obama sobre el Govern alemany per intentar evitar la ruptura entre Atenes i Berlín.

Fos quin fos el motiu, la cimera entre Merkel i Tsipras va anar, sorprenentment, millor del que pareixia possible poc abans. És cert que no hi hagué cap acord formal respecte a la negociació sobre el pagament del rescat financer, el deute hel·lè i la possible ampliació de les ajudes a Grècia. Però el to que empraren els dos caps de Govern en la roda de premsa posterior a la trobada va ser molt diferent del que havien usat fins aleshores. El primer ministre grec sorprengué els periodistes quan digué que "la cancellera és una persona que escolta i que vol ser constructiva... a pesar que des de fora molt sovint molts en tenim una altra imatge". I la cap del Govern germànic deixà bocabadat tothom quan, després d'asseverar que "el tema de les reparacions [de guerra] està jurídicament i políticament tancat", confessava que "tal volta és cert que Alemanya no ha reconegut de manera prou visible el sofriment i la crueltat del nacional-socialisme a Grècia", la qual cosa, assegurarà, "en el futur ens ocuparem" de rectificar. Per primera vegada el Govern teutó obria la porta a compensar d'alguna manera, i sota la denominació formal que sigui, les salvatjades perpetrades pels nazis a Grècia entre 1941 i 1944.

Podria ser l'inici del camí per arribar a un acord entre Berlín i Atenes no sols sobre el rescat sinó també MV relació al cost de la barbàrie?

Miquel Payeras

'I Katochi'

L'ocupació alemanya de Grècia, anomenada *I Katochi* – 'l'ocupació' en grec –, començà el 6 d'abril de 1941 i durà fins a l'octubre de 1944. A pesar que Itàlia i Bulgària aportaren efectius militars a l'operació, la immensa majoria de les tropes eren germàniques. Per tant, Berlín es quedà amb el control de la major part del país, mentre deixava dues zones més per als seus aliats i una tercera porció del territori va restar, a l'estil de la forma d'ocupació de França, suposadament sota un Govern autòcton que, a la pràctica, era un titella dels teutons.

Durant tot aquest període la resistència grega –majoritàriament comunista– no cessà de fustigar les tropes alemanyes. Amb la conseqüència de salvatges represàlies contra la població civil. El nombre de morts per aquest motiu es calcula entre 75.000 i 100.000 persones. A més, l'autoritat nazi d'ocupació ordenà, seguint les consignes de Berlín, la sistemàtica destrucció d'infraestructures –com ara ponts i alguns ports–, l'enfonament de quasi tots els vaixells mercants i, alhora, l'espoli de les matèries primeres, de tot tipus d'aliments i de béns –obres d'art incloses– que es destinaren al consum de l'exèrcit invasor o s'enviaren cap a Alemanya. Així mateix, el Govern titella es veié obligat a pagar totes les despeses de l'ocupació i atorgar un anomenat "préstec de guerra" al govern nazi. Per poder fer front a totes aquestes obligacions econòmiques, l'executiu sotmeté el seus ciutadans a una brutal recaptació d'impostos.

El resultat de tot plegat fou la ruïna absoluta del país i que uns 300.000 grecs morissin de fam –a més de les víctimes dels enfrontaments i de les represàlies– sobre una població que no arribava als quatre milions de persones.

Més de setanta anys després de l'ocupació nazi de Grècia, ara per primer cop el Govern de Merkel podria acceptar compensar d'alguna manera el sofriment grec.